

**NAAMS
KERAMIEK**
is the new black

Namen heeft een lange traditie wat betreft de productie van keramieken gebruiksvoorwerpen en kunstobjecten. Een en ander is te danken aan de ondergrond, die rijk is aan klei, en de aanwezigheid van watermolens aan de waterrijke rivieren (waaronder de Hoyoux) die uitmonden in de Samber, die in Namen zelf uitmondt in de Maas.

TEKST: CLAUDE SIMON

In de 18e eeuw heeft de keramiekproductie in de streek van Namen beroemde namen voortgebracht. Denken we maar aan Pierre-Philippe Decoux, Nicolas Claudel en Jacques Richardot. In het Naamse museum voor sierkunsten, het Museum Groesbeeck-de Croix, dat na een 5 jaar durende renovatie in 2018 zijn deuren weer opent, zullen onder meer heel aparte stukken te zien zijn die met zekerheid kunnen worden toegeschreven aan de voornoemde kunstenaars. Ze worden in bewaring gegeven door de Koning Boudewijnstichting.

Een stukje geschiedenis

In 1738 vroeg Maria Theresia, de landvoogdes van de Oostenrijkse Nederlanden, de Staten van Namen haar in te lichten over de situatie van de industrie in het graafschap. Zo vernam ze dat er in de pottenbakkerijen tien meesters actief waren, alsook 6 arbeiders, 27 leerlingen en 17 losse werklieden. In totaal dus 60 personen. Een akte uit 1777, getekend door de vrouw die intussen al keizerin was, gaf Nicolas Claudel de toestemming een rad of molen te bouwen op de Hoyoux, in Namen, voor zijn aardewerkfabriek. Op 2 januari 1782 gaf keizer Jozef II burggraaf d'Elzée en Charles-Alexis de Montpellier d'Annevoie de toestemming op alle bouwlanden en heidevelden van de provincie klei en zand te winnen voor de productie van gres en faïence. Op 5 september 1792 gaf keizer Frans II een vergunning aan Charles-Alexis de Montpellier d'Annevoie, Paul de Barchifontaine, François Misson en partners om een watermolen te bouwen. In de Naamse regio was vooral Bonneville bekend om zijn zwarte klei. Dat de productie lokaal en erg beperkt bleef, komt wellicht doordat de klei donker van kleur was (in de streek noemde men die klei 'derle'), niet in grote hoeveelheid aanwezig was en de opbrengst niet bijster groot was. Van versiering met verguldsel was geen sprake, zoals bij de Britse productie. De vormen waren wel continentaal, met regionale kenmerken. Sommige stukken waren versierd met zilver.

Zwarte faïence

Aan het einde van de 18e eeuw waren veel Belgische aardewerkfabrieken de Britse zwarte keramiekproductie beginnen te imiteren. Je hoeft maar te kijken naar de productie in Septfontaines,

Nimy-lez-Mons, Oostmalle, Brussel, Andenne en vooral Namen. De zwarte keramiekproductie van buiten de Naamse regio was rustieker, terwijl de kleur wat naar bruin neigde. Het glanzende email zorgde dan weer voor de nodige variatie. De zogenaamde 'fijne zwarte faïence van Namen' is hard en erg donker aardewerk, met de textuur van fijn gres en een sterk glanzend zwart glazuur. Vaak waren die stukken versierd met zilver. Bekend is onder meer keramist Pierre-Charles Emonse, de broer van Edmond-Joseph Emonse, een edelsmid en juwelier (1727-1796). Die laatste woonde eveneens in Namen, in de Rue Gravière, in 1765. De fijn bewerkte zilveren versieringen op de stukken van zwarte faïence uit Namen wijzen op een nauwe samenwerking tussen de twee broers. Kenmerkend voor hun werk is de harmonie tussen glanzend zwart en zilver. Wel ontbreken het controle- en waarmerk, die volgens het reglement op het zilverwerk moesten worden aangebracht. De vader van de twee broers, Edmond Emonse, eveneens een edelsmid, was in 1749, in Namen, meester geworden. In een verslag klaagde een zekere Jonneaux, een controleur, dat de edelsmeden Emonse en Ramelot uit Namen hun zelf gemaakte 'kleinigheden' niet van een merk voorzagen. Jonneaux noteerde verder: "Het is nochtans hun

De zogenaamde 'fijne zwarte faïence van Namen' is hard en erg donker aardewerk, met de textuur van fijn gres en een sterk glanzend zwart glazuur.

De Koning Boudewijn Stichting heeft zich onlangs, dankzij het Pierre-François Tilmon Fonds, verrijkt met een uitzonderlijke collectie zwart keramiek uit Namen. Deze stukken (21 koffiepotten, 2 theepotten, 8 melkkannetjes, 2 kommen en 2 suikerpotten) werden toevertrouwd aan de Société Archéologique en zullen worden tentoongesteld in het Museum van Groesbeeck - de Croix in Namen, dat heropent in 2018. Fonds Pierre François Tilmon, Koning Boudewijn Stichting. © Foto's : Vedrin, Guy Focant. (Zie ook details op de volgende pagina's.)

onder

Dit paar potjes, uitgevoerd in zwart keramiek uit Namen, met deksel en ornamenten van balusters, bladeren en zilveren kettingen, dateert uit de late achttiende eeuw. Het werd verkocht uit de collectie van Gerald Watelet door het veilinghuis Cornette de Saint Cyr, Brussel, op 3 mei 2016 voor € 1.563. © Cornette de Saint Cyr.

beroep. Ofwel moeten ze dat laten doen in Brussel of Antwerpen, waar stukken niet buitengaans alvorens te zijn gekeurd.” Toch zijn er enkele stukken mét keurmerk, zoals een medaillon, mogelijk dat van Albert Louis, de graaf van Lichtervelde, die van 1780 tot 1796 bisschop van Namen was. Daarop zijn het keurmerk van meester-edelsmid

Europese musea zoals Musée des Arts Décoratifs in Straatsburg en het Victoria & Albert Museum in Londen hechten trouwens veel waarde aan dit bijzondere keramiek.

Guillaume Maes (1752-1808) en het jaartal 1792 te zien. Ironisch genoeg kwam controleur Joneaux zelf in het vizier van het gerecht, omdat hij in zijn woning een smederij had ingericht om er zilver te bewerken ... in het zwart!

Fraaie collecties

Deze korte beschrijving van de zwarte keramiek uit Namen, gebaseerd op historische feiten en een nauwkeurige analyse van een honderdtal stukken, waaronder de collectie van koningin Paola, in het kasteel Belvédère, in Brussel, het ensemble zeer bijzondere stukken van het Fonds Pierre-François Tilmon, bewaard met de steun van de Koning Boudewijnstichting, de stukken die al jarenlang worden bewaard in het Naamse museum Groesbeeck-de Croix, en de stukken bestudeerd in privécollecties geven een bijzonder goed beeld van die glanzende monochrome pareltjes van keramiek, gekenmerkt door een opvallend geslaagde combinatie met fijn zilverwerk. Die prachtige stukken worden al te vaak verward met de Britse productie van het graafschap Staffordshire, met hun zwart glazuur, en de productie van Andenne,

Meer weten

Bezoeken

Hôtel de Groesbeeck - de Croix
Musée des Arts décoratifs
Namur
www.museedesartsdecoratifs-denamur.blogspot.be
Heropening in 2018

Claude Simon, is administrateur van de Société archéologique de Namur en is al verscheidene jaren gepassioneerd door het zwarte keramiek van Namen.

hoofdzakelijk afkomstig uit de fabriek van Bernard Lammens. Een ge oefend oog ziet echter meteen het verschil. Volgens een oude legende waren de producten van zwarte keramiek uit de Naamse regio voorbehouden aan gasten bij sterfgevallen in een familie, maar ook aan geestelijken die met de nodige luister een belangrijke genodigde wilden vereren. Men vertelt ook dat adellijke families die tijdens de Franse Revolutie waren uitgeweken naar elders in Europa de rouw aannamen na de terechtstelling van Lodewijk XVI en Marie Antoinette, met name door die voorwerpen van fijne zwarte faïence ostentatief te gebruiken. Hoe dan ook, die productie was hoofdzakelijk bestemd voor de aristocratie en bourgeoisie van het graafschap Namen. De zwarte keramiek uit Namen werd lange tijd genegeerd, maar het is verrassend hoeveel van die stukken tegenwoordig nog te vinden zijn bij particulieren. De Europese musea hechten er trouwens veel waarde aan. Dat geldt onder meer voor het Musée des Arts Décoratifs in Straatsburg en het Victoria & Albert Museum in Londen. De prijzen zijn afhankelijk van het aanbod op de markt. Een koffiekkan in prima staat met een fraaie zilveren versiering kun je tegenwoordig kopen voor € 800-2.500. Alles is echter relatief. Een bijzonder mooi en zeldzaam stuk kost vanzelfsprekend meer en wie een passie koestert voor dit type van keramiek is bereid dieper in de beurs tasten. Dat blijkt uit de sterke resultaten die Christie's in september 2015 behaalde in Parijs, waar een ensemble van zwarte keramiek uit Namen, afkomstig uit de collectie van Jean-Louis Remilleux, werd geveild. De richtprijs voor een stuk bedroeg € 800-1.200. Elk

stuk ging evenwel van de hand voor een bedrag rond € 5.000! Zoals steeds heeft de zeldzaamheid een grote invloed op de prijs. Hoe dan ook, die objecten zijn altijd een streling voor het oog en het is ook een perfect legale manier om je geld te beleggen 'in het zwart'!

